

РЕЦЕНЗИЯ

От: **проф. д-р Снежана Александрова Башева**-катедра “Счетоводство и анализ“, УНСС
Професионално направление 3.8 Икономика
Университет за национално и световно стопанство

Относно: конкурс за заемане на академична длъжност професор по ПН 3.8 „Икономика“
(Счетоводство: корпоративна отчетност; приложение на информационните технологии – на български и английски език) в СУ „Св. Климент Охридски“

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен в ДВ, бр. 24/17.03.2023 г. за нуждите на Стопанския факултет при СУ „Св. Климент Охридски“. Участвам в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед РД 38-217/27.04.2023 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“. Рецензията е изготвена съгласно решение на първото заседание на научното жури (01.06.2023 г.).

2. Информация за кандидатите в конкурса

Доц. д-р Елеонора Петрова Станчева-Тодорова е единствен кандидат в конкурса за професор. Елеонора Станчева-Тодорова е придобила ОКС „магистър“ в СУ „Св. Климент Охридски“ през 1998 г. През 2007 г. ѝ е присъдена ОНС „доктор“ по ПН 3.8 „Икономика“ (Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност).

От 1999 г. кандидатът в конкурса преподава в СУ „Св. Климент Охридски“, като от 2014 г. заема академичната длъжност „доцент“ към Стопанския факултет, катедра „Финанси и счетоводство“. Паралелно изпълнява функцията на ръководител на магистърските програми „Счетоводство и одит“ и „Финанси, счетоводство и анализ на големи данни“.

Доц. д-р Елеонора Станчева-Тодорова е ръководител на екипа по акредитацията на спец. „Счетоводство, финанси и дигитални приложения на английски език“ (ОКС „бакалавър“) от международната професионална организация ICAEW (the Institute of

Chartered Accountants in England and Wales), както и на екипа по акредитацията на магистърска програма „Счетоводство и одит“ от международната професионална организация ACCA (the Association of Chartered Certified Accountants).

Кандидатът в конкурса има богат административен опит, който натрупва като ръководител на магистърски програми, зам.-председател на Общото събрание на Стопанския факултет и на Комисията по атестиране, като член на факултетската Учебна комисия и Комисията по произвеждане на избори, както и като ръководител и участник в научно-изследователски проекти.

Доц. д-р Елеонора Станчева-Тодорова има богат практически опит, който е придобила като консултант по проекти „Капиталови пазари“ и „Регулация на капиталовите пазари“ към Американската агенция за международно развитие (USAID), както и като мениджър на отдел „Счетоводство и обработка на работни заплати“ в компания „АФА“ ООД. Понастоящем е лектор в „АФА Академия“ и е член на одитните комитети на „Групама Застраховане“ ЕАД и „Групама Животозастраховане“ ЕАД.

Елеонора Станчева-Тодорова е член на международната професионална организация ACPAI (the Association of Certified Public Accountants (International)) от 2017 г.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

Представената справка за изпълнение на минималните национални изисквания по чл. 26, ал. 2 и 3 от Закона за развитие на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ) за заемане на академичната длъжност „професор“ в ПН 3.8 „Икономика“ показва фактическо изпълнение на кумулативните количествени изисквания -1307 т., както следва:

Защитен дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“ – 50 т.

Хабилитационен труд – монография на тема „Съвременни проблеми на счетоводството. Счетоводната професия“ („Contemporary Issues in Accounting. The Accounting Profession“) – 100 т.

Публикувана монография на тема „Съвременни проблеми на счетоводството. Счетоводното образование“ („Contemporary Issues in Accounting. The Accounting Education“) – 100 т.

Публикации в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – 2 бр. в съавторство, общо 30 т.

Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или

публикувани в редактирани колективни томове – 11 бр., от които две в съавторство, общо 100 т.

Студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 4 бр., от които една в съавторство, общо 52.5 т.

Цитирания в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове – 180 т.

Цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране – 90 т.

Цитирания или рецензии в нереферирани списания с научно рецензиране – 380 т.

Ръководства и участия в международни и национални научни или образователни проекти – 185 т.

Публикувани университетски учебни пособия – 4 бр., от които три в съавторство, общо 39.5 т.

В документацията по конкурса са представени доказателства по показателите по чл. 122, ал. 2 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Те включват: служебна бележка за учебна натовареност – лекции в бакалавърска и магистърска степен на обучение, на български и на английски език; служебна бележка за ръководства на магистърски програми; заповеди във връзка с ръководства на докторанти – 2 бр.; служебна бележка, удостоверяваща ръководствата на екипите по акредитация от професионалните организации АССА и ІСАЕW, както и активното участие и принос на доц. д-р Елеонора Станчева-Тодорова в учебната дейност на катедрата; разработени учебни програми на водени учебни дисциплини, от които две на английски език – 7 бр.; служебна бележка и други документи за участие в международни и национални проекти; служебна бележка като член на Редакцията на Годишника на Стопанския факултет; удостоверения за участие в състава на одитни комитети – 2 бр.; сертификат за членство в международната професионална организация АСРАІ; служебна бележка за участие като лектор в „АФА Академия“.

Професионалният опит и наукометричните показатели на кандидата в конкурса (1307 т.) надхвърлят значително минимално необходимите за заемане на академичната длъжност „професор“ в ПН 3.8 „Икономика“ (550 т.).

Въз основа на представените публикации, както и на другите документи по конкурса, и отчитайки наукометричните показатели на кандидата по конкурса, имам основание да заключа, че доц. д-р Елеонора Станчева-Тодорова отговаря на минималните национални изисквания по чл. 26 от ЗРАСРБ, както и на допълнителните изисквания по чл. 115 от

ПУРПНСЗАДСУ. Това е отразено и в Протокол 1/01.06.2023 г. от първото заседание на Научното жури.

4. Оценка на учебно-педагогическата дейност на кандидата

Кандидатът в конкурса има дългогодишен преподавателски опит, свързан с разработване и преподаване на учебни дисциплини в ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“. По-конкретно, доц. Станчева-Тодорова води лекционни курсове по „Въведение в счетоводството“, „Финансово счетоводство“, „Финансово счетоводство и отчитане“, „Финансово отчитане“, „Финансово счетоводство за напреднали“, „Финансово счетоводство и анализ на големи данни“ (в екип), „Международни стандарти за финансово отчитане“ (в екип) и „Приложения на изкуствения интелект във финтех индустрията“ (в екип), като в два от посочените курсове в ОКС „бакалавър“ обучението се извършва на английски език. Считаю, че съдържанието на преподаваните дисциплини се покрива изцяло с обявената научна специалност на конкурса и отговаря на заявените нужди на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. От друга страна те показват отличната теоретична подготовка на кандидата по фундаментални дисциплини в областта на счетоводството. Теоретичната подготовка в синтез с богатия практически опит допринасят за нейното превръщане в еродирани преподавател и учен. Лекционните курсове на доц. Станчева са академично издържани и същевременно практически ориентирани. Те съответстват напълно на високите академични стандарти за преподаване в университета. Доц. Станчева има значителен принос за утвърждаване на доброто име на СУ, на Стопанския факултет и на катедра „Финанси и счетоводство“. Тя е преподавател и изследовател с висока етика и морал.

Представената справка за учебната натовареност на доц. д-р Елеонора Станчева-Тодорова за последните пет години показва, че нейната учебна заетост значително е превишавала необходимия минимален брой часове за пълен норматив на хабилитиран преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“. Като доцент в Стопанския факултет, тя е разработила редица иновативни лекционни курсове за студенти в ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“, сред които, в екип, и интердисциплинарните курсове „Финансово счетоводство и анализ на големи данни“ и „Приложения на изкуствения интелект във финтех индустрията“.

Кандидатът в конкурса е един от двамата определени академични наставници на спец. „Счетоводство, финанси и дигитални приложения на английски език“ и като такъв подпомага и консултира студентите при избора и провеждането на задължителната учебна практика по счетоводство и финанси. През последните пет академични години тя редовно

участва в комисиите за държавен изпит за спец. „Икономика и финанси“ (ОКС „бакалавър“) и ръководи комисиите за защита на магистърски тези към ръководените от нея магистърски програми. Била е научен ръководител на повече от 40 успешно защитили дипломанти. Понастоящем е научен ръководител на двама незащитили докторанти и е научен консултант на двама кандидат-докторанти. Разработила е три (два самостоятелни и един в екип) лекционни курса в докторската програма „Счетоводство, одит и анализ на дейността на предприятието“ към катедра „Финанси и счетоводство“ на Стопанския факултет.

Бих отбелязала и безспорния принос на доц. д-р Елеонора Станчева-Тодорова за подобряване на качеството на обучение по счетоводните дисциплини в Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. През последните две учебни години, в сътрудничество с екип от Aston University, Великобритания, тя успешно е внедрила счетоводната бизнес симулация Accounting Bissim в курса „Финансово счетоводство и отчитане“ (на английски език), показателно за което са положителните отзиви от студентите, събрани чрез въпросник.

Положителна оценка заслужава и фактът, че доц. д-р Елеонора Станчева-Тодорова след хабилитацията има едно самостоятелно издадено учебно пособие „*Въведение във финансовото счетоводство*“, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. София, 2015 г., ISBN: 978-954-07-3742-3 (210 стандартни страници) и три учебни пособия, които са в съавторство (сборници с казуси по „Въведение в счетоводството“ и „Финансово счетоводство“). Тези учебни материали подпомагат учебния процес по водените от нея дисциплини и са много полезни за студентите при тяхната подготовка.

Посоченото до тук дава основание за висока положителна оценка на учебно-педагогическата дейност на кандидата по конкурса. Преподавателският опит и много високата степен на подготвеност на кандидата са в пълно съответствие с изискванията за обявения конкурс за академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.8 „Икономика“(Счетоводство: корпоративна отчетност; приложение на информационните технологии – на български и английски език).

5. Оценка на научната и научно-приложната дейност на кандидата

Доц. д-р Елеонора Станчева-Тодорова има 50 бр. публикации, като представените за рецензиране трудове за участие в конкурса за академичната длъжност „професор“ са 19 бр. и включват: **2 бр.** самостоятелни монографии на английски език; **4 бр.** студии на английски език, от които една е в съавторство; **2 бр.** доклади на английски език, в съавторство, които са публикувани в научни издания, индексирани в Scopus и Web of Science; **8 бр.** статии, от които само една е на български език, а две са в съавторство; 3 бр. самостоятелни доклади на

английски език. В допълнение към посочения брой публикации са 4 бр. учебни помагала, от които три са в съавторство.

Представените за участие в конкурса публикации са описани коректно, като няма такива, които са под печат към датата на обявяване на конкурса.

Изследванията на кандидата в конкурса са насочени към много актуални и значими за счетоводната практика проблеми и се характеризират с последователност и градация. Прави впечатление дълбочината на анализа и стремежът към извеждане на конкретни решения и препоръки. Използвана е подходяща за целите на изследванията методология, библиографията е съвременна и богата. В преобладаващата част от публикациите се поставя акцент върху търсене на практико-приложни ефекти от изследванията.

Научната дейност на доц. д-р Елеонора Станчева-Тодорова е концентрирана върху протичащите трансформации в счетоводната професия и счетоводното образование, задвижвани от следните основни фактори:

Четвъртата индустриална революция и внедряването на технологични иновации като изкуствен интелект, машинно самообучение и блокчейн;

отчитането на устойчивото развитие на предприятията и неговата засилваща се стандартизация;

етичното поведение на счетоводителите и етичните дилеми в бизнес среда, управлявана от технологиите;

прилагането на иновативни методи на преподаване с цел подобряване на качеството на обучението по счетоводство в университетите.

В хабилитационния труд **„Съвременни проблеми на счетоводството. Счетоводната професия“** („Contemporary Issues in Accounting. The Accounting Profession“) се изследва широк спектър от актуални въпроси, свързани с текущото състояние и бъдещото развитие на счетоводната професия.

В *първа глава* се анализира профилът на счетоводителя, формиращ се под влиянието на Индустрия 4.0, като се акцентира върху интердисциплинарния характер на знанията и компетенциите, необходими на бъдещите счетоводни специалисти. Защитава се тезата, че само някои рутинни счетоводни задачи подлежат на автоматизация и рискът от повишаване на безработицата сред професията е минимален, ако счетоводителите съумеят да се адаптират към технологичните предизвикателства и динамично променящата се бизнес среда. *Втора глава* на монографичния труд е посветена на блокчейн технологията, която се изследва през призмата на потенциала ѝ да промени начина на функциониране на

счетоводните системи, да подобри счетоводно-отчетния процес и да трансформира работата на счетоводителите. Представени са конкретни нейни приложения, като фокусът на автора е върху криптовалутите и настоящите проблеми, свързани с нормативната им уредба и счетоводното им отчитане. В *трета глава* се изследват двигателите на промяната, свързани с икономическото развитие, околната среда, обществото, технологиите и работната сила, от гледна точка на тяхното въздействие върху развитието на счетоводната професия и се очертават новите възможности за кариерно развитие. *Четвърта глава* на изследването е посветена на етичните предизвикателства пред счетоводната професия, породени от навлизането на новите технологии в бизнеса. Доц. д-р Станчева-Тодорова застъпва тезата, че основните етични принципи не се променят под влияние на технологиите, но се променя контекста, в който счетоводителите трябва да вземат етични решения, както и че в бъдеще етиката ще става все по-важна за счетоводната професия, тъй като модерните технологии увеличават риска от етични нарушения.

Приносният характер на монографичния труд се определя от анализирания трансформации и разкритите перспективите пред развитието на счетоводната професия, породени от Четвъртата индустриална революция и свързаните с нея технологични решения, базирани на анализа на големи данни, изкуствения интелект и др. Пред научната гилдия са представени новите възможности за кариерно развитие, произтичащи от мащабните технологични, организационни и институционални промени. Изразени са оригинални авторови идеи, свързани с периодизацията на отчитането на устойчивото развитие и неговата засилваща се стандартизация. Принос на автора е надграждането на възприетата в областта периодизация с две нови фази, които отразяват настоящите и бъдещите тенденции в отчитането на устойчивото развитие. Част от резултатите са много успешно апробирани в студии (№ 3, 4 и 5) и статии (№ 8, 9, 15, 17) на кандидата в конкурса, показателно за което са значителния брой цитирания.

Във втората монография *„Съвременни проблеми на счетоводството. Счетоводното образование“* („Contemporary Issues in Accounting. The Accounting Education“) се анализира състоянието и бъдещото развитие на счетоводното образование през призмата на три основни фактора. Застъпва се тезата, че под *влияние на технологичните иновации*, университетите е необходимо да реструктурират учебните си програми, да разширят внедряването на технологиите в учебното съдържание на счетоводните дисциплини и да разработят учебни материали в подкрепа на тази трансформация. Те трябва да увеличат изчислителната мощност и софтуерите, използвани в процеса на преподаване. Професионалните счетоводни организации и компаниите от

Голямата четворка следва да поемат водещата роля в подкрепа на трансформацията на счетоводното образование, като предоставят финансиране, учебни ресурси и експертен опит. Изследван е и положителният ефект от *прилагането на иновативни методи на преподаване в обучението по счетоводство*, като метода „Color Accounting”, корпоративните образователни филми и бизнес симулациите. Анализът е насочен върху възможностите за преодоляване на негативното отношение на студентите към „скучния“ характер на счетоводните техники, прилагани в отчетния процес, повишаване на способностите им за учене и аналитичното им мислене, подобряване на знанията им в областта на счетоводството, финансите и управлението и развиване на някои меки умения, като работа в екип, комуникация, лидерство, критично мислене и др. *Устойчивото развитие и неговото отчитане* също е изследвано като фактор, който има потенциала да промени значително счетоводното образование, тъй като от завършващите студенти по счетоводство ще се изискват нови компетенции, за да отговорят на промените в търсенето на пазара на труда. Анализирани са възможните подходи за интегриране на устойчивостта в учебните планове и програми по счетоводство, така че да се освободят време и ресурси за преподаване на новия учебен материал. Изведени са предизвикателствата, свързани с разработването на качествени учебни материали и квалификацията на академичния състав. Резултатите от изследването са успешно апробирани в няколко публикации на доц. д-р Елеонора Станчева-Тодорова – статии (№ 7, 18, 19) и доклади на конференции (№ 11, 13).

Останалите публикации, предоставени за участие в конкурса, са фокусирани върху актуални проблеми, свързани с ефектите от пандемията от Ковид-19 (№ 10, 14), имплементирането на нови Международни стандарти за финансово отчитане (№ 6, 16), подобряване на процеса на вземане на инвестиционни решения (№ 12). Част от публикациите имат интердисциплинарен характер (№ 2, 11, 13), което определям като особено положително, отчитайки тенденциите в развитието на счетоводната професия и счетоводното образование.

6. Оценка на научните и практико-приложните приноси на кандидата

Научните резултати на доц. д-р Станчева-Тодорова предизвикват интерес и се радват на висока оценка, която се потвърждава от забелязаните цитирания, като 97 от тях са посочени за участие в конкурса. От тях 81 бр. са от чуждестранни автори, а 12 бр. са в издания, индексирани в Scopus и/или Web of Science.

В публикациите, предоставени за участие в конкурса, има оригинални и практически значими приноси. Предвид насочеността на изследванията на кандидата, повечето от тях са

в областта на счетоводството, технологичните иновации и устойчивостта, в т.ч. трансформациите в счетоводната професия, корпоративната отчетност, счетоводното образование, както и счетоводната етика и отчитането на устойчивостта.

От научно-теоретичните, като най-значими бих отличила следните приноси:

Извършен е исторически анализ на отчитането на устойчивостта и е направено прецизиране и надграждане на периодизацията, отразяваща неговото развитие.

Предложено е разширяване на Образователната рамка на професионалния счетоводител, разработена от Института на управленските счетоводители и Отдела по управленско счетоводство на Американската счетоводна асоциация, посредством включване на нови компетенции, с цел отразяване на въздействието на устойчивостта върху професионалния профил на бъдещия счетоводител.

Извършен е критичен анализ на прилаганите подходи от висшите учебни заведения за имплементиране на анализа на големи данни в учебните планове и програми на счетоводните дисциплини. Мотивирана е необходимостта от използването на интегриран подход за постигане на по-голяма ефективност по отношение на знанията и уменията на обучаваните.

Направен е критичен анализ на някои иновативни методи на обучение, които се прилагат за повишаване качеството на преподаване на счетоводните дисциплини, вкл. бизнес симулацията „Accounting Bissim“, мобилната дигитална игра „Count FEFE“, обучителните филми на ICAEW и методът “Color Accounting”.

От приносите с практико-приложен характер, бих подчертала следните:

В съавторство е разработен интердисциплинарен казус, даващ възможност за интегриране на анализа на големи данни в обучението по счетоводство. Разработени са насоки за интегрирането му в учебните програми на счетоводните дисциплини.

В съавторство е разработен интердисциплинарен казус за интегриране на изкуствения интелект и машинното самообучение в обучението по счетоводство. Разработени са насоки за интегрирането му в учебния процес, както и възможности за неговата модификация и разширяване, с цел адаптирането му към конкретна образователна среда.

Разработен е и е приложен специфичен подход за интегриране на бизнес симулацията „Accounting Bissim“ в курса „Финансово счетоводство и отчитане“ в Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, който може да бъде използван и от други университети в България и чужбина.

В съавторство е разработена система, подпомагаща вземането на инвестиционни решения, базирана на изкуствения интелект и машинното самообучение, с помощта на която се прогнозира вероятността от промяна на цената на акциите на дадена компания.

Като специфичен принос бих посочила и работата на доц. д-р Елеонора Станчева-Тодорова по разработването на учебно помагало по Финансово счетоводство и участието ѝ в авторски колектив по разработване на сборници с казуси по Въведение в счетоводството и Финансово счетоводство.

7. Оценка на личния принос на кандидата

По мое мнение представените в конкурса научни публикации са лично дело и лична заслуга на кандидата.

За всички публикации, които са в съавторство, са представени разделителни протоколи.

8. Критични бележки и препоръки

Отчитайки научните интереси на доц. д-р Елеонора Станчева-Тодорова на база предоставените публикации, бих отправила следните *препоръки*, които в никакъв случай не омаловажават постигнатите от нея резултати:

Да продължи изследванията върху отчитането на устойчивото развитие, които впоследствие могат да бъдат подкрепени и с емпирични резултати, базирани на публикуваната от компаниите информация в контекста на европейската регулаторна рамка в областта на устойчивостта;

Считам, че отличната езикова подготовка на кандидата и значимостта на показаните научни резултати са предпоставка за по-голям брой публикации във водещи научни издания, индексирани в Scopus и/или Web of Science

Да бъдат задълбочи интердисциплинарните изследвания върху възможностите за подобряване на инвестиционните решения чрез използване на публикуваната от компаниите финансова и нефинансова информация, вкл. отнасящата се до техните дейности и постигнати резултати по отношение на устойчивото развитие.

9. Заключение

Документите и материалите, представени от доц. д-р Елеонора Станчева-Тодорова, отговарят на всички изисквания на ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Кандидатът в конкурса е представил достатъчен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани за придобиване на ОНС „доктор“ и в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“. Научните разработки на доц. д-р Елеонора Станчева-Тодорова съдържат оригинални научни и приложни приноси, които са получили висока оценка и международно признание. Показателно за това са значителният брой цитирания на нейните публикации от български и чуждестранни автори.

Постигнатите от доц. Станчева-Тодорова резултати в учебната и научно-изследователската дейност напълно съответстват на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и на база на научните и приложни приноси на кандидата, убедено давам своята *положителна оценка* и препоръчвам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Стопанския факултет за избор на доц. д-р Елеонора Петрова Станчева-Тодорова на академичната длъжност „професор“ по ПН 3.8 Икономика български и английски език) в СУ „Св. Климент Охридски“.

гр. София

/проф.д-р Снежана Башева/